

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну
едукацију и рехабилитацију

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ
СКУП

„Специјална
едукација и
рехабилитација у
условима пандемије
COVID-19“

ЗБОРНИК РАДОВА

Београд,
23. децембар 2021.

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

**НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП
„СПЕЦИЈАЛНА ЕДУКАЦИЈА И РЕХАБИЛИТАЦИЈА У
УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ COVID-19”**

Београд, 23. децембар 2021.

ЗБОРНИК РАДОВА

Београд, 2021.

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП
„СПЕЦИЈАЛНА ЕДУКАЦИЈА И РЕХАБИЛИТАЦИЈА У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ COVID-19“
Београд, 23. децембар 2021. године
ЗБОРНИК РАДОВА

Рецензенти:

Проф. др Даница Васиљевић-Продановић
Доц. др Лука Мијатовић

Издавач:

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (ИЦФ)
11000 Београд, Високог Стевана 2
www.fasper.bg.ac.rs

За издавача:

Проф. др Марина Шестић, декан

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Бранка Јаблан

Уредници:

Доц. др Наташа Буха
Доц. др Милица Ковачевић

Дизајн насловне стране:

Зоран Јованковић

Компјутерска обрада текста:

Биљана Красић

Штампа омота и нарезивање ЦД:

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (ИЦФ)

Зборник радова ће бити публикован у електронском облику – ЦД

Тираж: 200

ISBN 978-86-6203-155-6

Наставно-научно веће Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, на седници одржаној 9. 12. 2021. године, Одлуком бр. 3/193 од 10. 12. 2021. године, усвојило је рецензије рукописа Зборника радова „Специјална едукација и рехабилитација у условима пандемије COVID-19“.

Зборник је настао као резултат Пројекта „Специјална едукација и рехабилитација у условима пандемије COVID-19“ чију реализацију је сопственим средствима подржао Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију. Руководилац Пројекта је проф. др Горан Јованић.

ДОЖИВЉАЈ АКАДЕМСКОГ СТРЕСА КОД СТУДЕНАТА СПЕЦИЈАЛНЕ ЕДУКАЦИЈЕ И РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ КОВИД-19

Лука МИЈАТОВИЋ, Невена СТРИЖАК, Слободанка АНТИЋ

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

Апстракт

Актуелна здравствена криза значајно је изменила процесе наставе и учења и битно утицала на свакодневно функционисање студентске популације. Бројна истраживања истичу негативне ефекте затварања факултета и преласка на онлајн наставу на ментално здравље студената. На узорку од 233 студента специјалне едукације и рехабилитације испитан је доживљај академског стреса, као циљ овог истраживања. Примењена је Скала опаженог академског стреса којом се процењује доживљен стрес у вези са академском самоперцепцијом, факултетским обавезама и испитима и академским очекивањима. Поређењем скопова на супскалама овог инструмента, уочено је да студентима најзначајнији извор стреса представљају факултетске обавезе и испити и бриге у вези са успехом у овим обавезама. Осим тога, на основу одговора на појединим тврдњама, запажа се ризик од грађења негативне академске самоперцепције што указује на неопходност превенције у овом домену.

Кључне речи: академски стрес, академска самоперцепција, COVID-19, студенти, специјална едукација и рехабилитација

УВОД

Студенти посвећују значајну количину времена учешћу у факултетским активностима, похађању предавања и вежби, труду да овладају предвиђеним садржајима, да покажу своје знање и вештине, савладају испите и испуне постављена очекивања и критеријуме. Доживљаји, уверења и понашања студената према академским захтевима представљају веома значајан сегмент овог периода њиховог живота. Уједно, налазе се у периоду интензивног личног и професионалног развоја,

транзиције у одрасло доба, доношења одлука везаних за сопствену будућност и каријеру, редефинисања граница према примарној породици и суочавања са бројним новим одговорностима и улогама (Kitzrow, 2003; Pedrelli et al., 2015).

Према класичној дефиницији Лазаруса и Фолкмана, појам стреса указује на однос између појединца и његове околине, при чему појединац процењује да захтеви околине превазилазе његове могућности и капацитете (Biggs et al., 2017). Са обзиром на то да се налазе у периоду континуираних захтева да уче, напредују и

прилагођавају се, потенцијални извори и окидачи стреса у популацији студената неминовно су бројни. Када је стрес код студената резултат фактора који произлазе из академске средине, попут материјалних захтева школарине, колоквијума и испита, компетитивне факултетске климе, сарадње са колегиницама и колегама на групним пројектима, притиска породице да се остваре високи резултати, путовања и миграција са циљем студирања и слично, називамо га академским стресом (Karaman et al., 2019). Поједини аутори овај конструкт разлажу на три компоненте: 1) прву чини стрес изазван академским очекивањима, тј. притисцима од стране вршњака, породице, као и наставног особља факултета, 2) друга се односи на стрес који проистиче из количине градива, захтевности задатака и брига да студент неће испунити све обавезе и положити испите, док 3) трећа компонента представља степен академског самопоуздања и уверења која се тичу успеха током студија и будуће професионалне каријере у изабраној области (Bedewy & Gabriel, 2015).

Одређени ниво стреса се током периода студирања подразумева. У оптималним нивоима може да делује као подстрек и да учини да студенти буду алармирани и респонзивни у односу на захтеве студирања. Ипак, када нивои стреса премаше овај интензитет или када стратегије и ресурси за превладавање стреса нису адекватни, он студентима (али и факултетском особљу) постаје отежавајући фактор у функционисању. Висок ниво и пролонгираност академског стреса негативно се одражава на добробит студената, утичући на њихово самопоштовање, концентрацију, физичко здравље и односе са другима (Reddy et al., 2018).

Вишинивоистресау периоду студирања могу довести до симптома анксиозности, нарочито у периодима испитних рокова. Истраживања сугеришу преваленцу од 10 до 35 % студената који опажају тестовну анксиозност као значајан ометајући фактор по њихово функционисање (Bedewy & Gabriel, 2015). Уједно, лошије академско постигнуће, одустајање од студија и одложено завршавање факултета код ових студената констатовано је чешће, и може бити повезано са бројним факторима из социоекономског и домена менталног здравља. Нека истраживања указују на разлике у нивоу стреса унутар различитих социодемографских група студената – на пример, доживљај академског стреса је најинтензивнији у групи млађих женских особа (Pau et al., 2007). Извор стреса регистрован међу студентима медицине повезан је са психосоцијалним и академским притисцима – високим очекивањима породице, учесталашћу испита, обимом курикулума, поремећајима спавања и бригама за будућност (Bedewy and Gabriel, 2015).

АКАДЕМСКИ СТРЕС У ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ

Пандемија вируса *COVID-19* значајно је нарушила уобичајене обрасце функционисања људи и покренула низ психолошких и психо-социјалних импликација по појединца и заједнице. Ефекти пандемије приметни су у свим друштвеним групама и може се рећи да без обзира на социо-демографске карактеристике, нико није био поштеђен притиска и захтева да се прилагођава новим условима рада и живљења. Једна од популација чије уобичајено функционисање се ослањало на групни рад и групне активности, окупљања, заједништво и континуирану

размену су студенти. Иако у погледу физичког здравља и рањивости не припадају високо ризичним групама за инфекцију корона вирусом и озбиљније здравствене компликације, студенти су препознати као група која може бити значајан преносилац вируса, те су искусили драматичне ефекте првог таласа пандемије. У марту 2020. године сви студенти у Србији добили су упутство да остану код куће и прате инструкције факултетског особља у погледу преласка на онлајн наставу. Затворени су факултети, читаонице и библиотеке, нагло су измењени начини реализације наставних активности, захтеви који се постављају пред студенте као и процене студентског учешћа у настави. Већину студентских послова које су студенти хонорарно радили више није било могуће обављати, те се изменио и уобичајен прилив новца којим располажу. Студентски социјални живот такође је претрпео велике промене. Ономогућена су дружења, прославе, путовања и окупљања. Већина студената, који су због студија променили место боравка, вратили су се у алтернативни, најчешће породични, смештај због затварања студентских домова и неизвесности развоја догађаја. Нагли и непланирани повратак у породицу донео је нове изазове: како помирити улогу у породици и улогу студента, како променити обрасце учења (посебно у бројним породицама где је отежано осигурати неометани мир), како учествовати у животу породице и бринути о рањивијим члановима домаћинства, како усагласити потребу за друштвеним животом и разменом са вршњацима, партнерске везе и наметнуту изолацију.

Ментално здравље и свакодневно функционисање студената у условима „COVID-19 мера“, истражују се актуелно на узорцима различитих светских

универзитета и студијама које у фокус стављају доживљај студената. На пример, резултати истраживања менталног здравља студената у току пандемије, реализованог на великом узорку студената америчких универзитета, указали су да је међу њима заступљен умерен до озбиљан степен депресивности (48%), анксиозности (око 38%) и суицидалних мисли (18%). Чак 71% испитаника је известило о интензивирању нивоа стреса и анксиозности током пандемије, док је мање од пола испитаника (око 43%) навело да су били у стању да превладају стрес адекватно (Wang et al., 2020). Постоје налази који потврђују да су вишим нивоима академског стреса током COVID-19 пандемије склоније особе женског пола (de la Fuente et al., 2021).

Доживљај академског стреса током пандемије повезан је са цртама личности: испитаници са повишеним скоровима на скали која процењује академски стрес су, по правилу, имали и више скорове на скалама Емоционалност, а ниже на скалама Екстраверзија и Савесност (на HEXACO-PI-R упитнику). Осим тога, у оквиру истог истраживања уочено је да интензитет академског стреса (негативно) предвиђа емоционална интелигенција као црта личности, и то путем фактора Добробит и Социјабилност (Mijatović & Stržak, 2021).

У великој студији реализованој на узорку од преко 30.000 студената из 62 земље, констатовано је да су студенти у пандемији били забринути за питања будућности и развоја каријере у новонасталим околностима, као и да су доживљавали досаду, фрустрираност и анксиозност. Пандемија је обесхрабривала излазак из куће, утичући тако на њихов емоционални живот и интимне односе. (Aristovnik et al., 2020).

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Узорак

У истраживању су учествовала 233 студента основних студија Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду, узраста 19 до 33 године ($AS = 19,67$, $SD = 1,717$). Узорак је полно пристрасан (око 95% испитаника су студенткиње), што представља ограничење овог истраживања, али и оквир за разумевање и интерпретацију добијених резултата. Подаци су прикупљени током децембра 2020. путем *Google* упитника.

Инструмент

Подаци о интензитету академског стреса током пандемије прикупљени су путем Скале опаженог академског стреса (The Perception of Academic Stress Scale – PAS, Bedewy & Gabriel, 2015) сачињене од 18 ајтема, груписаних у три супскале: 1) Стрес повезан са академским очекивањима, 2) Стрес повезан са факултетским обавезама и испитима и 3) Стрес повезан са академском самоперцепцијом. Испитаници су на петостепеној скали изражавали степен (не) слагања са тврдњама. Након рекодирања појединих тврдњи, сабирањем скорова на супскалама могуће је добити збирну меру самопроцењеног стреса у академском контексту. Виши скорови на скали индикатор су вишег нивоа перцепције стреса. Мере поузданости инструмента су задовољавајуће – Cronbach's α коефицијент износи 0,70 у студији аутора скале (Bedewy & Gabriel, 2015), док је у овом истраживању нешто виши ($\alpha = 0,81$).

Једна група аутора је посебну пажњу посветила интернационалним студентима и указала на појачан стрес код оних који су били принуђени да остану на месту студија и онемогућени да се врате у државу из које потичу. Академски стрес на овом узорку био је значајан предиктор негативних исхода у пољу менталног здравља, супротно од резилијентности, позитивног мишљења и физичког вежбања које се доводи у везу са позитивнијим исходима (Lai et al., 2020).

У студији која је испитивала стрес повезан за испитима који се одржавају на даљину утврђено је да трећина испитаника извештава о доживљају да се стрес повећао, при чему се извори стреса углавном односе на скраћено трајање испита, техничке проблеме везане за стабилност интернет везе и платформе коришћене за испите (Elsalem et al., 2020).

Будући да је перцепција сопственог успеха током студија и слика о себи као будућем професионалцу један од аспеката академског стреса, важно је испитати ову појаву у популацији студената из области такозваних помажућих професија. Треба имати у виду да током криза попут ове изазване пандемијом, припадници осетљивих друштвених група постају мање видљиви, често ускраћени за подршку у свакодневном функционисању, те је улога професионалца који је у стању да самоуверено доноси адекватне и увремењене одлуке од посебне важности.

У складу са претходно наведеним, циљ ове студије био је испитивање доживљаја академског стреса током пандемије код студената специјалне едукације и рехабилитације.

РЕЗУЛТАТИ СА ДИСКУСИЈОМ

У Табели 1 приказане су аритметичке средине и стандардне девијације за свих 18 тврдњи Скале опаженог академског стреса, као и за супскале овог инструмента. Освртом на просечне скорове на тврдњама ове скале, може се уочити да студенти неповољно опажају сопствену академску будућност, тј. имају сумње у погледу успеха у студирању и даљој каријери (о чему сведоче скорови на тврдњама „Уверен/а сам да ћу бити успешан студент“, „Уверен/а сам да ћу бити успешан у будућој каријери“ и „Чак и ако положим испите, бринем се да ли ћу једног дана добити посао“), као и да им највише брига задају провере знања које им предстоје („Период колоквијума и испита веома је стресан за мене“, „Брине ме да ћу ове године пасти неке испите“). Примећује се и да су најмање забринути у погледу очекивања која им намећу колеге, родитељи и наставници током студија (ниски скорови на тврдњама „Нереалистична очекивања мојих родитеља ми изазивају стрес“, „Такмичарска атмосфера са мојим колегама са студија је веома интензивна“).

Т-тест за зависне узорке указао је на постојање статистички значајних разлика између просечних скорова на свим супскалама – Стрес повезан са факултетским обавезама и испитима је интензивнији од Стреса повезаног са академском самоперцепцијом ($t = 4,494$, $df = 232$, $p < 0,001$) и Стреса повезаног са академским очекивањима ($t = 12,647$, $df = 232$, $p < 0,001$). Просечан скор на супскали Стрес повезан са академским очекивањима је значајно нижи од скорa на супскали Стрес повезан са академском самоперцепцијом ($t = -7,849$, $df = 232$, $p < 0,001$).

Може се уочити да су најзначајнији узроци академског стреса код

студената бриге које се тичу провера знања, оценивања, организације испита и колоквијума и страхови да обавезе неће бити успешно савладане. Сличан налаз добијен је и на узорку америчких студената, од којих трећина наводи да им је академска каријера под ризиком услед измена које су уследиле са почетком пандемије, као и да би, у случају продужетка извођења онлајн наставе, размислили о повлачењу или неком облику одустајања од учешћа у таквом виду студирања (Clabaugh et al., 2021). Најнижи скор забележен је на супскали Стрес повезан са академским очекивањима, што указује на могућност да студенти на неки начин постављају приоритете, тј. да очекивања која пред њих постављају наставници, родитељи, па и колеге остављају по страни, јер су преокупирани бригама које се тичу испуњавања основних обавеза (полагања колоквијума и испита). И друге студије спроведене од почетка пандемије указују на повишену бригу у вези са успехом у студирању и будућој каријери као снажан стресор (Yang et al., 2021).

Уочене су ниске средње вредности на појединим тврдњама које се односе на домен академске самоперцепције, што могу бити показатељи нарушене слике о себи као успешном студенту и будућем професионалцу у изабраној области. Поједине студије управо истичу снажне ефекте светске здравствене кризе (и последица које она оставља на област образовања) на академску самоперцепцију и анксиозност студената (Alemany-Arrebola et al., 2020).

Табела 1. Приказ дескриптивних мера за тврдње и супскале PAS скале (Скале опаженог академског стреса)

Тврдње	AS*	SD
Уверен/а сам да ћу бити успешан студент	2,02	0,793
Уверен/а сам да ћу бити успешан у будућој каријери	1,73	0,750
Лако доносим одлуке које се тичу мојих студија	2,34	1,035
Предвиђено је довољно времена за часове и академске обавезе	2,53	1,110
Имам довољно времена да се опустим након обавеза	2,64	1,235
Моји професори су критични у погледу мог академског постигнућа	2,61	1,117
Брине ме да ћу ове године пасти неке испите	3,48	1,381
Мислим да су моје бриге око испита слабост мог карактера	2,87	1,372
Професори имају нереалистична очекивања од мене	2,09	1,043
Обим градива који треба да савладам је претеран	2,83	1,204
Чини ми се да је количина обавеза на факултету прекомерна	2,78	1,170
Нисам у стању да надокнадим пропуштено уколико почнем да заостајем са обавезама на факултету	2,76	1,244
Нереалистична очекивања мојих родитеља ми изазивају стрес	2,09	1,390
Такмичарска атмосфера са мојим колегама са студија је веома интензивна	2,05	1,206
Питања на колоквијумима и испитима углавном су тешка	2,86	0,934
Време трајања испита и колоквијума је прекратко за давање свих одговора	2,93	1,275
Период колоквијума и испита веома је стресан за мене	3,93	1,120
Чак и ако положим испите, бринем се да ли ћу једног дана добити посао	3,63	1,442
PAS супскале		
Стрес повезан са академским очекивањима	2,21	0,775
Стрес повезан са факултетским обавезама и испитима	2,91	0,761
Стрес повезан са академском самоперцепцијом	2,68	0,696

Легенда: *N=233, Min=1, Max=5

ЗАКЉУЧАК

Од почетка пандемије, изведене су бројне студије са циљем утврђивања ефеката измењених услова студирања на ментално здравље и стрес код студената (Aristovnik et al., 2020; de la Fuente et al., 2021; Wang et al., 2020). У фокусу приказаног истраживања је доживљај академског стреса на узорку студената специјалне едукације и рехабилитације. Поређењем

аспеката академског стреса које поједини аутори сматрају кључним за његово одређење, уочено је да за студенте највеће изворе стреса представљају обавезе у виду испита и колоквијума и бриге које се тичу испуњења ових обавеза. Нешто слабијег интензитета је доживљај стреса који је у вези са академском самоперцепцијом, док су најнижи скорови добијени на тврдњама које процењују доживљај стреса у вези са академским очекивањима. Потврђено је да

су разлике између наведених делова Скале опаженог академског стреса статистички значајне.

На основу изнетих закључака, могуће је донети (бар) две препоруке. Прва би се односила на извођење обавеза на факултетима (првенствено колоквијума и испита) тако да буду благовремено најављене, равномерно временски распоређене, а студенти упознати са начином и критеријумима процене знања, како би се донекле умањио њихов стресогени ефекат. Осим тога, имајући у виду махом негативну слику о себи као студенту и будућем професионалцу, дужност наставника је да, упркос изазовима повезаним са пандемијом, настоје да помогну студентима да изграде позитивнију и оптимистичнију процену сопствених капацитета и настојања у остваривању у професионалној улози. Ово је од посебне важности уколико се подсети мо да су крајњи корисници услуга будућих професионалаца у области специјалне едукације и рехабилитације припадници осетљивих и рањивих, често маргинализованих група, који су под додатним ризиком да им током криза налик тренутној буде ускраћена адекватна формална и неформална подршка.

ЛИТЕРАТУРА

- Aleman-Arrebola, I., Rojas-Ruiz, G., Granda-Vera, J., & Mingorance-Estrada, Á. C. (2020). Influence of COVID-19 on the Perception of academic self-efficacy, state anxiety, and trait anxiety in college students. *Frontiers in Psychology, 11*, 570017. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.570017>
- Aristovnik, A., Keržič, D., Ravšelj, D., Tomaževič, N., & Umek, L. (2020). Impacts of the COVID-19 pandemic on life of higher education students: A global perspective. *Sustainability, 12*(20), 8438. <http://dx.doi.org/10.3390/su12208438>
- Bedewy, D., & Gabriel, A. (2015b). Examining perceptions of academic stress and its sources among university students: The Perception of Academic Stress Scale. *Health Psychology Open, 2*(2), 1–9. <https://doi.org/10.1177/2055102915596714>
- Biggs, A., Brough, P., & Drummond, S. (2017). Lazarus and Folkman's psychological stress and coping theory. In Cooper, C. & Quick, J.C. (Eds), *The handbook of stress and health: A guide to research and practice* (pp. 351-364). Wiley Blackwell.
- Chandra, Y. (2020). Online education during COVID-19: perception of academic stress and emotional intelligence coping strategies among college students. *Asian Education and Development Studies, 10*(2), 229-238. <https://doi.org/10.1108/AEDS-05-2020-0097>
- Clabaugh, A., Duque, J. F., & Fields, L. J. (2021). Academic stress and emotional well-being in United States college students following onset of the COVID-19 pandemic. *Frontiers in Psychology, 12*, 628787. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.628787>
- De la Fuente, J., Pachón-Basallo, M., Santos, F. H., Peralta-Sánchez, F. J., González-Torres, M. C., Artuch-Garde, R., Paoloni, P. V., & Gaetha, M. L. (2021). How has the COVID-19 crisis affected the academic stress of university students? The role of teachers and students. *Frontiers in Psychology, 12*, 626340. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.626340>
- Elsalem, L., Al-Azzam, N., Jum'ah, A. A., Obeidat, N., Sindiani, A. M., & Kheirallah, K. A. (2020). Stress and behavioral changes with remote E-exams during the Covid-19 pandemic: A cross-sectional study among undergraduates of medical sciences. *Annals of Medicine and Surgery, 60*, 271-279. <https://doi.org/10.1016/j.amsu.2020.10.058>

- Karaman, M. A., Lerma, E., Vela, J. C., & Watson, J. C. (2019). Predictors of academic stress among college students. *Journal of College Counseling, 22*(1), 41-55. <https://doi.org/10.1002/jocc.12113>
- Kitzrow, M. A. (2003). The mental health needs of today's college students: Challenges and recommendations. *Journal of Student Affairs Research and Practice, 41*(1), 167-181.
- Mijatović, L. & Strižak, N. (2021, 24-25 September). *Predicting academic stress during the pandemic: The role of trait emotional intelligence* [poster presentation]. 17th International Conference Days of Applied Psychology 2021, Niš, Serbia. <https://doi.org/10.46630/awb.2021>
- Pau, A., Rowland, M. L., Naidoo, S., AbdulKadir, R., Makrynika, E., Moraru, R., ... & Croucher, R. (2007). Emotional intelligence and perceived stress in dental undergraduates: a multinational survey. *Journal of Dental Education, 71*(2), 197-204.
- Pedrelli, P., Nyer, M., Yeung, A., Zulauf, C., & Wilens, T. (2015). College students: mental health problems and treatment considerations. *Academic Psychiatry, 39*(5), 503-511. <https://dx.doi.org/10.1007%2Fs40596-014-0205-9>
- Reddy, K. J., Menon, K. R., & Thattil, A. (2018). Academic stress and its sources among university students. *Biomedical and Pharmacology Journal, 11*(1), 531-537. <https://dx.doi.org/10.13005/bpj/1404>
- Yang, C., Chen, A. & Chen, Y. (2021). College students' stress and health in the COVID-19 pandemic: The role of academic workload, separation from school, and fears of contagion. *PLOS ONE 16*(2): e0246676. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0246676>
- Wang, X., Hegde, S., Son, C., Keller, B., Smith, A., & Sasangohar, F. (2020). Investigating mental health of US college students during the COVID-19 pandemic:

cross-sectional survey study. *Journal of Medical Internet Research, 22*(9), e22817. <https://doi.org/10.2196/22817>

PERCEPTION OF ACADEMIC STRESS AMONG SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION STUDENTS DURING COVID-19 PANDEMIC

Luka MIJATOVIĆ, Nevena STRIŽAK, Slobodanka ANTIĆ
University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation

Abstract

Current health crisis has a significant impact on everyday lives of university students, and affected the processes of teaching and learning. Numerous studies indicate that closing the faculties and switching to online teaching had a negative impact on student's mental health. The experience of academic stress was examined on a sample of 233 students of special education and rehabilitation. The Perceived Academic Stress Scale was applied to assess perceived stress in relation to academic self-perception, faculty obligations and exams, and academic expectations. Comparing the scores on the subscales of this instrument suggests that the most significant source of stress for students are the university obligations, exams and worries related to achieving results in them. In addition, based on the answers to certain items, the risk of building a negative academic self-perception is noticed and the necessity of prevention in this domain is pointed out.

Keywords: *academic stress, academic self-perception, COVID-19, students, special education and rehabilitation*